

CZU 341.44

RESPECTAREA DREPTURILOR PERSOANEI ÎN PROCESUL EXTRĂDĂRII

Vasile BUZDUGAN,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Instituția extrădării se caracterizează ca fenomenul care a suferit multiple modificări și s-a perfecționat multilateral în urma dezvoltării relațiilor interstatale.

Simplificarea regimurilor de trecere a frontierei de stat care a permis libera circulație a oamenilor între state, precum și progresul în domeniul tehnologiilor informaționale, creează anumite dificultăți în procesul analizei instituției extrădării.

Una dintre aceste probleme reprezintă raportul dintre instituția extrădării și aplicarea acesteia în raport cu drepturile și libertățile fundamentale ale omului și protecția acestora.

Cuvinte-cheie: extrădare, drepturile și libertățile fundamentale, libera circulație, convenție, pact, asistență juridică internațională.

RESPECT FOR PERSON'S RIGHTS IN THE EXTRADITION PROCESS

Vasile BUZDUGAN,

PhD student, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

The institution of extradition is characterized as a phenomenon that has undergone multiple changes, and has improved multilaterally as a result of the development of interstate relations.

The simplification of the state border crossing regimes, which allowed the free movement of people between states, as well as the progress in the field of information technologies, creates certain difficulties in analyzing the institution of extradition.

One of these problems is the correlation between the institution of extradition and its application in relation to human rights and fundamental freedoms and their protection

Keywords: extradition, fundamental rights and freedoms, free movement, convention, pact, international legal assistance.

Introducere. Pentru asigurarea unei lupte eficiente cu criminalitatea în condițiile actuale, majoritatea statelor au acceptat de a utiliza în dreptul lor intern elemente ale dreptului internațional.

Asistența juridică internațională în materie penală ocupă un loc important în cadrul asistenței juridice internaționale în general și constituie o expresie a colaborării dintre statele suverane, colaborare menită să consolideze solidaritatea internațională în lupta contra fenomenului criminalității.

Metode aplicate și materiale utilizate. În scopul realizării obiectivului trasat, în respectivul articol științific au fost utilizate: metoda logică (bazată pe analiza inductivă și

deductivă) și metoda comparativă.

La fel, la elaborarea respectivei lucrări accentul a fost pus pe practica și standardele CEDO. Au fost examinate cauza Tomasi c. Franței, Cauza Ase of Fox, Campbell and Hartley c. Regatului Unit, Cauza Soering c. Regatului Unit.

Rezultate obținute și discuții. Obligația de a respecta și a proteja drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei se află într-o situație de interdependență cu instituția extrădării.

Adoptarea documentelor de bază în domeniul drepturilor omului a determinat consolidarea standardelor internaționale de protecție și, în plus, a influențat crearea me-

canismelor de control, sub formă de instituții internaționale ce au drept scop de a asigura că aceste drepturi nu vor fi încălcate.

Astfel de tratate internaționale sunt: Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale [9], Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice [15] precum și Convenția ONU împotriva Torturii și altor Pedepse ori Tratamente cu Cruzime, Inumane sau Degradante [10], acestea și alte tratate internaționale au dus la anumite schimbări pozitive în abordarea instituției extrădării, care au fost dictate de necesitatea asigurării drepturilor omului în implementarea cooperării internaționale în materie penală.

Constatăm că acordarea asistenței juridice internaționale în materie penală, inclusiv extrădarea, contribuie esențial la realizarea scopului urmăririi penale, însă aplicarea acestei instituții în niciun caz nu trebuie să depășească limita admisibilă de tratate internaționale în domeniul protecției drepturilor omului.

Standardele în domeniul respectării și apărării drepturilor omului își găsesc aplicabilitatea în toate domeniile relațiilor sociale, fiind reflectate și în acte naționale, astfel acestea reprezintă obligațiile pozitive ale statului.

În urma semnării și ratificării actului care contribuie la respectarea drepturilor omului, statul își asumă anumite obligații, care rezultă din actul internațional la care statul este parte. Deci, dacă statul a semnat și a ratificat Convenția ONU împotriva Torturii și altor Pedepse ori Tratamente cu Cruzime, Inumane sau Degradante, înseamnă că statul dat nu este în drept să extrădeze o persoană statului solicitant care în statul dat poate fi supus torturii, tratamentelor inumane sau degradante.

Astfel de cerințe sunt specificate în Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice și au fost completate și menționate în Convenția ONU împotriva Torturii și altor

Pedepse ori Tratamente cu Cruzime, Inumane sau Degradante. Astfel, Convenția ONU împotriva torturii prevede în art. 3 alin. (1) faptul că nici un stat semnatar al Convenției nu trebuie să extrădeze sau să expulzeze persoana unui alt stat, dacă există motive întemeiate de a bănuși că față de aceasta vor fi aplicate acte de tortură. În scopul de a preveni încălcarea acestor obligațiuni, Convenția stabilește expres că pentru identificarea circumstanțelor care confirmă posibilitatea aplicării torturii, organele competente examinează toate circumstanțele fiecărui caz în parte.

La fel, obligațiile internaționale ale statelor în domeniul protecției drepturilor omului presupun examinarea obiectivă a posibilității încălcării drepturilor persoanei extrădate, care este urmărită sau pedepsită penal pe motive de rasă, religie, cetățenie, asociere la un anumit grup sau pentru împărtășirea unor convingeri politice, sau dacă situația lui se va agrava și mai mult pentru unul dintre motivele enumerate.

În pofida faptului că astfel de situații creează anumite impedimente, la extrădarea persoanei, în general, folosirea diferitor instituții de drept în lupta cu criminalitatea nu exclude omisiunea respectării drepturilor omului și trebuie să se bazeze pe respectarea garanțiilor procesuale persoanei față de care sunt aplicate măsuri de constrângere.

Un exemplu elocvent în acest caz este cauza *Tomasi c. Franța* [8], Curtea Europeană a menționat necesitatea efectuării unor acțiuni și impedimente întâlnite în lupta cu criminalitatea și îndeosebi cu terorismul, ceea ce nu poate duce la limitarea drepturilor ce se referă la protecția fizică a persoanei.

În cauza *Ase of Fox, Campbell and Hartley c. Regatului Unit* [9], ce avea legături cu activitatea teroristă, Curtea Europeană a menționat necesitatea respectării echilibrului între instituții care asigură respectarea democrației, ca interes comun, și respectarea drepturilor individuale ale persoanei.

În cauza *Soering c. Regatului Unit* [6], Curtea a hotărât, pentru prima dată, că răs-

punderea unui stat poate fi angajată dacă acesta decide să expulzeze o persoană care poate suferi rele tratamente în țara de destinație.

Autorul Ian Brownlie, a menționat că extrădarea persoanei este posibilă numai în cazul în care, reieșind din date factice cu privire la cauză, aceasta nu reprezintă o complicitate la încălcarea drepturilor omului sau infracțiuni împotriva dreptului internațional [16, p. 315].

Un caz interesant din punct de vedere practic este *Sultanov c. Federației Ruse* [7], în conformitate cu care Curtea Europeană a constatat că în pofida afirmațiilor din partea autorităților ruse, organele competente ale Federației Ruse au examinat plângerea cet. Sultanov cu privire la extrădarea acestuia și au respins-o ca neîntemeiată, Guvernul din Uzbekistan a convins instanțele de judecată din Federația Rusă că în caz de extrădare față de Sultanov nu vor fi aplicate acte de tortură.

Înalta Curte a constatat că reclamantul a comunicat instanțelor de judecată din Federația Rusă că există un risc real pentru ca față de acesta să fie aplicate acte de tortură precum și să fie persecutat politic în Uzbekistan. El a prezentat rapoarte cu privire la Uzbekistan către instituțiile ONU precum și organizațiilor internaționale nonguvernamentale, care confirmau că acte de tortură sunt destul de des întâlnite în izolatoare din Uzbekistan, însă această informație nu a fost apreciată corect de către instanțele de judecată din Federația Rusă.

La fel, Sultanov a menționat că toate argumentele prezentate de către acesta au fost respinse de către instanța de judecată din Federația Rusă, fără a argumenta o astfel de decizie, instanța de judecată în cazul respectiv pune accent doar pe asigurările autorităților din Uzbekistan, că nu vor fi aplicate acte de tortură.

La fel, CtEDO a menționat unele cauze, în care s-a constatat, că extrădarea către autoritățile din Uzbekistan a unor persoane care erau date în căutare pentru săvârșirea unor infracțiuni politice constituie încălca-

rea articolului 3 din Convenție.

În scopul susținerii celor menționate mai sus, menționăm opinia autorului I.I. Lucașuc, care menționează că soluționarea chestiunilor cu privire la extrădare reprezintă un drept suveran al statului, dar se realizează doar cu respectarea normelor de drept atât internațional, cât și cel național, inclusiv acele care se referă la drepturile omului [17, p. 213].

Respectarea drepturilor omului în procesul extrădării trebuie să corespundă acelor standarde care sunt garantate de tratate internaționale în domeniul drepturilor omului și libertăților fundamentale. Problema de bază și cea mai discutabilă este respectarea drepturilor persoanei în procesul extrădării [15, p. 757].

Este de menționat faptul că apărarea drepturilor și libertăților persoanei care urmează a fi extrădată are loc indirect, prin intermediul apărării acelor drepturi care sunt garantate de diferite acte naționale și internaționale, cum ar fi CEDO, Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice etc. În special, în CEDO, instituția extrădării este reglementată de un punct, lit. f) alin. (1) art. 5 al Convenției, care admite limitarea dreptului la libertate în cazul reținerii persoanei sau aplicării arestului preventiv sau în privința persoanei care urmează a fi extrădată.

De asemenea, CtEDO la examinarea cauzelor cu privire la extrădare folosește alte norme din Convenție, cum ar fi art. 3 interzicerea torturii, tratamentelor inumane sau degradante, dreptul la libertate art. 5, dreptul la un proces echitabil art. 6.

Respectarea drepturilor a unei persoane extrădate reprezintă o garanție procesuală a acestuia, astfel de garanții fiind prevăzute de tratate bilaterale și multilaterale cu privire la extrădare. Tratatele date obligă statele semnatare să garanteze respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei extrădate.

Instituția dreptului internațional, în rezoluție sa: „Probleme actuale ale extrădării”

din 1 septembrie 1983, prevede că extrădarea unei persoane poate fi refuzată în cazurile în care există bănuială rezonabilă că în statul solicitant îi vor fi încălcate drepturi și libertăți fundamentale, indiferent cine este persoana în privința căreia se cere extrădarea precum și indiferent de fapta prejudiciabilă pentru care acesta este bănuie [13, p. 306].

Autorii John Dugard și Cristen van den Wyngert în articolul „Raportul dintre drepturile omului și instituția extrădării” publicat în revista internațională de drept din SUA, menționează că drepturile omului reprezintă un element indispensabil al dreptului internațional, astfel instituția extrădării nu este asigurată de influența dreptului internațional [14, p. 212].

Trebuie de atras atenția asupra echilibrului dintre drepturile omului la soluționarea cererii de extrădare și interes public în procesul extrădării care este direct legat de evaluarea riscurilor specifice cu care se poate confrunta persoana extrădată în statul solicitant.

Fără a diminua importanța luptei împotriva criminalității și necesitatea cooperării internaționale în acest domeniu, trebuie să se țină cont, în același timp de unele probleme precum posibilitatea unei pedepse cu moartea, tortură, tratament inuman sau degradant etc.

O altă problemă relevantă legată de extrădare este problema unei eventuale răspunderi pentru acțiunile statului solicitat, inclusiv pentru cele care apar în afara jurisdicției acestuia, dar sunt rezultatul extrădării. Această afirmație a problemei ridică o serie de întrebări care necesită comentarii suplimentare.

În primul rând, tratate internaționale cum ar fi: Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice reies din necesitatea respectării drepturilor persoanelor care se află în jurisdicția statului dat.

După cum a statuat Curtea, „sensul

normal” al termenilor „orice persoană aflată sub jurisdicția” părților contractante semnifică faptul că, pe planul dreptului internațional public, competența jurisdicțională a unui stat este, în principal, teritorială. Dacă dreptul internațional nu exclude exercitarea extrateritorială a jurisdicției unui stat, elementele care sunt luate în considerare pentru a admite un asemenea exercițiu precum naționalitate, pavilion, relații diplomatice și consulare etc. sunt definite și limitate prin raportare la drepturile teritoriale suverane ale altor state [1, p. 126].

Cum s-a menționat în cauza *Loizidou c. Turkey* [5], jurisdicția nu se limitează doar la limitele teritoriale ale statului care a semnat Convenția. Statul este responsabil și în situațiile când în urma unor acțiuni sau inacțiuni contribuie la survenirea unor urmări în afara teritoriilor sale.

O abordare similară a Curții Europene există și în cazurile de extrădare a persoanelor. Un exemplu elocvent în acest sens este cauza *Chahal c. Regatului Unit* [4], unde petiționarul urma să fie extrădat. S-a menționat că extrădarea efectuată de către statul care a ratificat CEDO poate duce la încălcarea art. 3 din Convenție, ca urmare, implică responsabilitatea statului solicitat, în cazul în care există temeuri obiective de a presupune că în privința persoanei ce urmează a fi extrădată, în statul solicitant, vor fi întreprinse acțiuni care prin urmare vor duce la încălcarea dispoziției art. 3 CEDO.

Un alt caz, când față de persoană extrădată ar putea fi aplicată pedeapsă capitală este *Charles Chitat Ng c. Canadei* [12], cauza a fost examinată de către Comitetul pentru drepturile omului. Charles Chitat este cetățean al Regatului Unit și a fost condamnat în anul 1985 în Canada pentru jaf și omor. Însă, în luna februarie 1987, SUA se adresează cu un demers la autoritățile din Canada, ca Charles Chitat să fie extrădat în SUA și să fie condamnat pentru săvârșirea a 19 infracțiuni printre care răpire de persoane și omoruri săvârșite în perioada anilor 1984-1985. Pentru comiterea infracțiunilor respective,

față de Charles Chitat ar putea fi aplicată pedeapsă capitală. Din motive menționate mai sus, Charles Chitat s-a adresat cu o plângere la Comitetul pentru drepturile omului, în care el menționa că hotărârea de a îl extrădat autorităților din SUA contravine prevederilor art. 6 și 7 din Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice, din motiv că executarea sentinței capitale în camera cu gaze, după cum prevedea legislația din California, reprezintă o pedeapsă aspră și inumană.

La examinarea plângerii depuse, Comitetul a menționat că conform art. 2 al Pactului internațional, toate statele sunt obligate să respecte drepturile tuturor persoanelor care se află în jurisdicția statului dat. Comitetul a menționat că statul solicitat nu poartă răspunderea pentru respectarea drepturilor persoanei care a fost extrădată și se află în jurisdicția altui stat, dar în cazul când sunt soluționate chestiuni referitoare la extrădarea persoanei, iar în consecință este previzibil și inevitabil că în statul solicitat îi vor fi încălcate drepturile garantate de Pactul internațional, statul solicitat în cazul respectiv poate încălca prevederile Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice.

Dar este oare posibil ca, în cazul de refuz de a extrăda persoana, statul solicitant să întreprindă măsurii pentru a reține persoana pentru care s-a cerut extrădarea? O astfel de modalitate care ar contribui la tragerea la răspundere penală a persoanei este una ilegală și este o răpire a persoanei.

Capturarea și răpirea unui presupus infractor pe teritoriul altui stat se califică drept imixtiune în competența suverană a statului. Deci constatăm faptul că nu este posibil de a aplica legile proprii pe teritoriul altui stat.

Cel mai cunoscut și mediatizat caz de capturare și răpire a unui fugar este cazul lui Adolf Eichmann.

Adolf Eichmann a participat la exterminarea populației evreiești în Europa în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, după care a fost găsit în Argentina de serviciile secrete israeliene în anul 1957. Trei ani

mai târziu a fost răpit și dus în Israel.

Imediat după ce Eichmann a fost dus în Israel, autoritățile argentinene au acuzat încălcarea suveranității statului și au făcut apel la Consiliul de Securitate al ONU. Israelul consideră în continuare că aceste acțiuni au fost pur private și nu au legătură cu guvernul. La 23 iunie 1960, Consiliul de Securitate al ONU a adoptat rezoluția nr. 138, care a calificat această răpire drept o încălcare a suveranității statului argentinian, a drepturilor și libertăților fundamentale ale unei persoane.

Acest caz este adesea examinat în detaliu în lucrările multor teoreticieni, însă nimeni în afară de Michel Cardozo nu și-a pus întrebarea: cum Israelul a asigurat și a creat jurisdicția penală asupra lui Eichmann, dacă el nu avea un astfel de drept [3]?

În primul rând, Israelul a fost fondat în 1948, la trei ani după încheierea războiului. Toate faptele criminale ale lui Eichmann au fost comise atunci când Israelul nici nu exista ca stat. În al doilea rând, dacă nu exista stat, atunci nu existau cetățeni și, prin urmare, nu existau victime ale statului respectiv, și în al treilea rând, toate actele au fost săvârșite în afara teritoriului Israelului.

Multe dificultăți, inclusiv cele politice, în cooperarea interstatală în lupta împotriva criminalității au apărut și după arestarea lui Abdullah Odjlan, la 15 februarie 1999, care se afla în căutare internațională. Cauza lui Odjlan a fost examinată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Odjlan însuși a indicat că a avut loc încălcare a art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, și anume, dreptul la libertate și securitate al persoanei. El a remarcat, de asemenea, că a fost răpit de agenți turci din Kenya, adică, în afara teritoriului Turciei. Potrivit acestuia, autoritățile din ambele țări au încheiat un acord între ele, care oferea o oportunitate pentru răpirea lui.

În hotărârea sa, Curtea Europeană a constatat că arestarea lui Odjlan nu contravine legii și nu încălcă prevederile art. 5 din Convenție.

Actualmente, cooperarea juridică internațională uită sau special omite un element important în activitatea sa: bănuitul a cărui extrădare se cere la fel este o ființă umană și beneficiază de aceleași drepturi și libertăți ca și alte persoane. Totodată, menționăm *inter alia* că persoana poate fi extrădată, dar vinovăția acestuia urmează a fi demonstrată.

Articolul 2 din Convenția ONU cu privire la protecția tuturor persoanelor contra disparițiilor forțate [10] prevede că prin dispariția forțată se consideră: arestul, reținerea, răpirea sau privarea de libertate sub orice altă formă de către reprezentanții statului sau de persoane sau grupuri de persoane ce acționează în baza autorizării, cu susținerea sau consimțământul statului, urmate de refuzul recunoașterii faptului de privare de libertate sau tănuirea informației despre soarta sau locul aflării persoanei dispărute, drept urmare această persoană este privată de protecția legii.

Astfel, capturarea și răpirea unei persoane, care este bănuită de comiterea unei infracțiuni, nerespectând condițiile stabilite de tratate internaționale referitoare la cooperarea internațională, intră direct sub incidența art. 2 al Convenției ONU privind protecția tuturor persoanelor contra disparițiilor forțate.

Dezvoltarea instituției extrădării în direcția protecției drepturilor omului este una actuală și benefică. Dar, în procesul acestei dezvoltări nu trebuie uitat despre lupta contra fenomenului infracțional. Protecția drepturilor omului nu trebuie să devină un obstacol în realizarea scopului legii penale.

Concluzie. Respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor reprezintă prerogativa de bază a unui proces echitabil, în sensul articolului 6 al CtEDO. Totodată, nu trebuie să fie neglijat și interesul public, astfel încât persoana trebuie să fie trasă la răspundere penală pentru fapta săvârșită.

În acest sens, statele care au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului,

Pactul cu privire la drepturile civile și politice etc., sunt obligate să respecte toate garanțiile prevăzute de aceste acte internaționale, și în caz de refuz de a acorda asistență juridică internațională în materie penală să nu recurgă la acele acțiuni ca în cazul lui Adolf Eichmann.

Referințe bibliografice:

1. Bârsan C. Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți. București: Ed. „C.H. Beck”, 2005. 1251 p.
2. Cardozo M.H. When extradition fails, is abduction the solution? // The American Journal of International Law, 1961.
3. Cauza Ase of Fox, Campbell and Hartley c. Regatului Unit. Hotărârea din 30 august 1990. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57721>.
4. Cauza Chahal c. Regatului Unit. Hotărârea din 15 noiembrie 1996. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58004>.
5. Cauza Loizidou c. Turciei. Hotărârea din 18 decembrie 1996. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58007>.
6. Cauza Soering c. Regatului Unit. Hotărârea din 7 iulie 1989. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57619>.
7. Cauza Sultanov c. Federației Ruse. Hotărârea din 11 aprilie 2011. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-101586>.
8. Cauza Tomasi c. Franței. Hotărârea din 27 august 1992. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57796>.
9. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 4 noiembrie 1950 (Roma), Ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea 160 Parlamentului privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această convenție. Nr. 1298-XIII din 24.07.1997. În: Monitorul Oficial

- al Republicii Moldova, 21.08.1997, nr. 54-55/502.
10. Convenția ONU împotriva Torturii și altor Pedepse ori Tratamente cu Cruzi-me, Inumane sau Degradante. Adoptată la 10 decembrie 1984, în vigoare din 26.06.1987, pentru Republica Moldova în vigoare din 28.12.1995. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol.I. Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, p.129.
 11. Convenția internațională pentru protecția persoanelor contra disparițiilor forțate, adoptată la New York, la 20 decembrie 2006 și semnată de Republica Moldova la 6 februarie 2007, la Paris, Franța.
 12. Dugard J., van den Wyngaert C. *Reconciling Extradition with Human Rights*// *American Journal of International Law*. -1998. - Vol. 92. - No 2. – 365 p.
 13. <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/html/dec469.htm> (accesat la 06.12.2019).
 14. *Institute of International Law. Yearbook*. Vol. 60. Part II. Session of Cambridge (P, 1983). - p. 306.
 15. *Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice*, ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr. 217 din 28 iulie 1990.
 16. Van den Wyngaert C. *Applying the European Convention on Human Rights to Extradition: Opening Pandora's Box* // *International and Comparative Law Quarterly*. - 1990. - Vol. 39. – 957 p.
 17. Броулин Ян. *Международное право*. Москва: Из. «Прогресс», 1977. 424 p.
 18. Лукашук И.И. Наумов А.В. *Международное уголовное право*. Москва. 412 p.
-

Despre autor
Vasile BUZDUGAN
asistent universitar
al Catedrei „Instruire militară
și intervenții profesionale” a Academiei
„Ștefan cel Mare” a MAI,
doctorand,
e-mail: buzdugan093@gmail.com
tel: 068584822